कर्म सम्यक्समनेकवातायनम् । अस्य कूटागारस्यान्तः समन्ततो भित्तिमरत्नीविस्तारोत्सेधां पिण्डिकां कारयेत् कपाटवर्जम् । मध्ये चास्य कूटागारस्य चतुष्किष्कुमात्रपुरुषप्रमाणं मृण्मयं कन्दुसंस्थानं बहुसूक्ष्मच्छिद्रमङ्गारकोष्ठकस्तम्भं सपिधानं कारयेत् । तत्र खादिराश्वामात्रकर्णादीनां वा काष्ठानां पूरयित्वा प्रदीपयेत् । स यदा जानीयात् साधुदग्धानि काष्ठानि गतभूतानि अवतप्तञ्च केवलमग्निना तदग्निष्टङ्कं स्वेदयोग्येन चोष्मणा युक्तमिति तत्रैनं पुरुषं यातरुराभ्यक्तगात्रं वस्त्रावच्छन्नं प्रवेशयेत् प्रवेशयंश्चैनमनुशिष्यात् । सौम्य! प्रविश कश्यपायारोग्याय चेति । प्रावश्य चैनां पिण्डिकासविरुद्धं पार्श्वापरपार्श्वाभ्यां यथासुखं शयीथाः न च त्वया स्वेदमूर्च्छापरीतेनापि सता पिण्डिकैषा विमोक्तव्या आ प्राणोच्छ्वासात् । भ्रश्यमाने ह्यतः पिण्डिकावकाशात् द्वारमनधिगच्छन् स्वेदमूर्च्छापरीततया सद्यः प्राणान् जह्याः तस्मात् पिण्डिकामेनां न कथञ्चन मुञ्चेथाः त्वं यदा जानीयाः विगताभिष्यन्दमात्मानं सम्यक्प्रस्रुतस्वेदपिच्छं सर्वस्रोतोविसृक्तं लघुभूतमपगतविबन्धकल्मषमुपनिवेदमागौरवमिति । ततस्तां पिण्डिकामनुसरन् द्वारं प्रपद्येथाः । निष्क्रम्य च न सहसा चक्षुषोः परिपालनार्थं शीतोदकसुपस्पृशेथाः । अपगतसन्तापक्लमस्तु सुहृत्तातं सुखोष्णेन वारिणा यथान्यायं परिषिञ्चेथाः" अस्य स्वेदार्थकता शब्दकल्पद्रुमे उक्ता चिन्त्या "भूमृद्देशे च जैत्राके शण्डगर्भमृद्देशे च । विधूमाङ्गारतप्तेष्वभ्यक्तः स्विद्यति ना सुखम्" इति आधाररूपमृद्दाहादिवाहचर्यात् मृद्दमेदस्वेदोपक्रमात् । उपसंहारे च इति जैत्राकस्वेद इति कीर्त्तनं सप्तमीतत्पुरुषपरम् । इति जैत्राकः स्वेद इति संविसर्गपाठोऽनाकरः ।

जैत्र त्रि॰जि-जन+ष्यञ्-वा वा॰ष्णेत्र । १जयशीले "अग्निर्यज्ञेषु जैत्रो न विश्पतिः" ऋ॰१।१२८।७ । "जैत्रः जयशीलः" भा॰ । २उत्पाद्ये च "जनिष्ट हि जैत्रो अग्रे अङ्गाम्" ऋ॰५।१।५। "जैत्र उत्पाद्यः" भा॰ ३जेतव्ये च "दग्धं पयो दृप्रवा जैत्र्यावस्य" ऋ॰७।७४।२ । "जैत्र्यं वसु धनं वयोः । वेदे पूर्वपददीर्घः । "जैत्र्यावस्य जेतव्यधनो" भा॰ । "गतं देवैर्मिजैत्र्यावस्य" ऋ॰ ८।२८।७ ।

जैमन् त्रि॰जि-मनिन् ।१जयशीले "उदन्यजेव जेमना मदेहू" ऋ॰ १०।१०६।६। "जेमना जयशीलौ औस्थाने आच्छान्दसो दीर्घाभावः । लोके तु जेमा जेमानौ इत्येव । जेतृभावः इमनिच् तुषो लोपः । २जेतृभावे जये च ३जयसामर्थ्ये पु॰। "जेमा च महिमा च मे" यजु॰ १८।४।

जैमन न॰जिम-भावे ल्युट् । भक्षणे अमरः ।

जैय त्रि॰ जि-कर्म्मणि यत् । जेतव्यमात्रे अमरः ।

"देवैरजेया निर्ज्जिताश्चार्जुनेन । तदा नाशंसे विजयाय सञ्जय !" भा॰ आ॰ १अ॰ "विष्टब्ध शत्रू कौन्तेय ! जेयः क्षितिपतिस्तदा" भा॰ आश्र॰ ६अ॰ ।

जैष गतौ भ्वा॰ आत्म॰ सक॰ सेट् । जेषते अजेषिष्ट ऋदित् अजिजेषत् त । "अपां तोकस्य तनयस्य जेषे" ऋ॰ १।११०।११ ।

जैह यत्ने भ्वा॰ आत्म॰ अक॰ सेट् । जेहते अजेहिष्ट । ऋदित् अजिजेहत् त । "पातमद्भयो जेहमानम्" ऋ॰ १।११०।५ "जेहमानं प्रयतमानम्" भा॰ । निरुक्ते अस्य गतिकर्मतोक्ता "दृढ्यामपवेर्जेहमानस्य" ऋ॰ १०।३।६ । क्वचित् व्याप्त्यर्थताऽपि "सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि" ऋ॰१।१६३।६। "जेहमानं यत्तदेशं व्याप्नुवत्" भा॰। गत्यर्थकधातोः प्राप्त्यर्थकत्वात् प्राप्त्यर्थतापि । "ये तादृशुर्देवला जेहमानाः" ऋ॰१०।१५।९ । "जेहमानाः प्राप्ताः" भा॰ ! [ओदित् जानः ।

जै जये भ्वा॰ पर॰ अक॰ अनिट् । जयति । अजासीत् ।

जैगीषव्य पु॰ जिगीषोरपत्यं गर्गा॰ यञ् । योगविदि मुनिभेदे तत्कथा भा॰ श॰ ५१ अध्याये शा॰ पर्वणि च ३३५ अ॰ दृश्या । "अस्तितो देवलश्चैव जैगीषव्यश्च तत्त्ववित्" भा॰ शा॰ ११ अ॰ । स्त्रियां लोहिता॰ नित्यं ष्फ पित्त्वात् ङीष् । जैगीषव्यायनी ।

जैत्र त्रि॰ जेतैव जेत+प्रज्ञादि॰ अण् । १जयशीले अमरः । २पारदे पु॰ ३औषधे न॰ राजनि॰ । "रथाय जैत्रः प्रदिशन्निव त्वराम्" किरा॰ "शरीरिणा जैत्रशरेण यत्न" माघः। "देवस्तमभुजाजन्मी जैत्रमध्यास राघवः" रघुः । गतचतुरर्थ्यां कर्णा॰ फञ् । जैत्रायणि जैत्रादूरदेशादौ त्रि॰।

जैत्ररथ त्रि॰ जैत्रो रथोऽस्य । जयशीले इत्रा॰ ।

जैत्री स्त्री जैत्रैव जैत्र+स्वार्थे अण् ङीप् । जयन्तीवृक्षे । शब्दर॰ । [दुपासके च ।

जैन पु॰जिन एव, जिनोदेवतास्य वा अण् । १अर्हति २अर्हद्

जैपाल पु॰ जयपाल+पृषो॰ । जयपालवृक्षे हिरूपकोषः

जैमिनि पु॰ मुनिभेदे स च सामवेदे वेदव्यासशिष्यः यथाह भाग॰ १२।६।८ । "साम्नां जैमिनये प्राह तथा छन्दो-